

Лекции. Философия театра / Пер. с фр. – СПб.: Симпозиум, 2000.

7. Николай Кузанский. О видении Бога // Николай Кузанский. Сочинения в 2-х томах. Перевод / Общ. ред. В. В. Соколова и З. А. Тажуризиной. – М.: Мысль, 1980. – Т.2.

8. Носов Н. А. Виртуальная реальность / Н. А. Носов // Вопросы философии. – 1999. – №10.

9. Зиновьев А. А. Коммунизм как реальность. – М.: Центрполиграф, 1994.

10. Щедрін А. Т. “Вторинна” міфотворчість як соціокультурний феномен: (проблеми релігієзнавчо-культурологічного аналізу): монографія / А. Т. Щедрін. – Х.: ХДАК, 2007.

11. Зуев П. Заметки о лицедеи и лицедействе / П. Зуев // Синопис. Богослов'я, філософія, культурологія. Квартальник. Число третє. – К.: Вид. відділ Греської Свято-Катерининської парафії. – 2000.

12. Шестопал Е. Б. Политическая психология. – М.: Аспект Пресс, 2007.

13. Выборы та ЗМІ. За рік рівень довіри українців до ЗМІ зріс на 5% [Електронний ресурс]. – Електрон. дан. – К.: Посольство США в Україні та американського уряду. Громадська організація “Телекритика” 2010–2012. – Режим доступу: <http://vybory.mediasapiens.ua/2012/09/07/za-rik-riven-doviry-ukrajintsiv-do-zmi-zris-na-5-2/>, вільний. Назва з екрану.

14. Анохина Н. В. Влияние средств массовой информации на электоральное поведение: основные подходы // Социология. – 2005.

15. Пугачев В. П., Соловьев А. И. Введение в политологию. – М., 2000.

16. Жижек С. Устройство взрыва. Паралаксное видение: монография / С. Жижек. – М.: Европа, 2008.

17. Иванов Д. В. Виртуализация общества / Д. В. Иванов. – СПб.: Петербургское Востоковедение, 2000.

References

1. Yakymovych A. Totalitaryzm y nezavysymaya kul'tura // Voprosy fylosofyy. – 1991. – № 11.

2. Shchyuts A. Obydenneya y nauchnaya ynterpretatsyya chelovecheskoho deystviya // Shchyuts A. – Yzbrannoe: Myr, ROSSPЭN, 2004.

3. Shchyuts A. O mnozhestvennykh real'nostyakh // Shchyuts A. – Yzbrannoe: Myr, ROSSPЭN, 2004.

4. Эрксен Т. Kh. Tyranyya momenta. Vremya v epokhu ynfomatsyy. – М.: Ves' Myr, 2003.

5. Stoun D. Paradoksy polityky. Mystetstvo ukhvalenneya politychnykh rishen'. – К.: Vydavnychyy dim “Al'ternatyva”, 2000.

6. Arto A. Teatr y eho Dvoynyk: Manyfesty. Dramaturhiya. Lektsyy. Fylosofiya teatra / Per. s fr. – SPb.: Sympozyum, 2000.

7. Nikolay Kuzansky. O vydenyy Boha // Nikolay Kuzansky. Sochyenyuya v 2-kh tomakh. Perevod / Obshch. red. V. V. Sokolova y Z. A. Tazhuryznoy. – М.: Mysl', 1980. – Т.2.

8. Nosov N. A. Vyrtual'naya real'nost' / N. A. Nosov // Voprosy fylosofyy. – 1999. – № 10.

9. Zynov'ev A. A. Kommunizm kak real'nost'. – М.: Tsentrpolihraf, 1994.

10. Shchedrin A. T. “Vtorynna” mifotvorchist' yak sotsiokul'turnyy fenomen: (problemy relihiyeznavcho-kul'turolohichnoho analizu): monohrafiya / A. T. Shchedrin. – Kh.: KhDAK, 2007.

11. Zuev P. Zаметky o lytsedee y lytsedeystve / P.Zuev // Synopsys. Bohoslov'ya, filosofiya, kul'turolohiya. Kvartal'nyk. Chyslo tretye. – К.: Vyd. viddil Hrets'koyi Svyato-Katerynynskoyi parafiyi. – 2000.

12. Shestopal E. B. Politycheskaya psikhologhiya. – М.: Aspekt Press, 2007.

13. Vybory ta ZMI. Za rik riven' doviry ukrajintsiv do ZMI zris na 5% [Elektronnyy resurs]. – Elektron. dan. – К.: Posol'stvo SSHa v Ukrayini ta amerykans'koho uradyu. Hromads'ka orhanizatsiya “Telekrytyka” 2010–2012. – Rezhym dostupu: <http://vybory.mediasapiens.ua/2012/09/07/za-rik-riven-doviry-ukrajintsiv-do-zmi-zris-na-5-2/>, vil'nyy. Nazva z ekranu.

14. Anokhyna N. V. Vlyuanye sredstv massovoy ynfomatsyy na eklektoral'noe povedeniye: osnovnyye podkhody // Sotsyologhiya. – 2005.

15. Puhachev V. P., Solov'ev A. Y. Vvedeniye v polytologhiyu. – М., 2000.

16. Zhyzhkek S. Ustroystvo vzryva. Paralaksnoe vydenye: monohrafiya / S. Zhyzhkek. – М.: Evropa, 2008.

17. Yvanov D. V. Vyrtualyzatsyya obshchestva / D. V. Yvanov. – SPb.: Peterburhskoe Vostokovedeniye, 2000.

Shejko A. V., master, Kyiv National Economic University (Kyiv, Ukraine), gileya.org.ua@gmail.com

Features politicians as Virtual Reality

We consider aspects of virtual reality in politics. Formulated the relationship between political and virtual realities. It was concluded that virtual reality in the broadest sense – is artificially produced reality for everyone and for every member of society in particular.

Keywords: politics, virtualization, political advertising.

Шейко А. В., магистр, Киевский национальный экономический университет (Украина, Киев), gileya.org.ua@gmail.com

Обособности политики как виртуальной реальности

Рассматриваются аспекты влияния виртуальной реальности на политику. Формулируются проблемы соотношения политической и виртуальной реальностей. Сделан вывод, что виртуальная реальность в широком смысле – это искусственно произведенная действительность для всех и для каждого члена общества в частности.

Ключевые слова: политика, виртуализация, политическая реклама.

* * *

УДК 37072

Щербакова Ю. Е.

кандидат політичних наук, доцент кафедри управління, інформаційно-аналітичної діяльності та євроінтеграції, Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова (Україна, Київ), ovsievskaaya@bigmir.net

ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО В УПРАВЛІННІ ВИЩОЮ ОСВІТОЮ

Мова піде про особливий тип взаємодії держави та приватного сектору економіки у сфері управління вищою освітою. Буде проаналізовано особливості використання державно-приватного партнерства у країнах Європейського союзу та США.

Ключові слова: держава, приватний сектор економіки, державно-приватне партнерство, вища освіта, конкурентоспроможність.

Освіта, професійна підготовка та безперервне навчання відіграють важливу економічну і соціальну роль у життєдіяльності країни, реалізація повного економічного потенціалу якої можлива лише за умови створення комфортних для життя, навчання і роботи умов, що у свою чергу неможливо без співпраці держави, громадськості і бізнесу.

Світовий досвід переконливо свідчать, що вища освіта і наука як спеціалізовані області діяльності без взаємної інтеграції та тісної взаємодії між собою, а також з реальним сектором економіки втрачають дієздатність і стають все менш конкурентоспроможними. Зокрема в одному із попередніх колективних досліджень викладачів НПУ ім. Драгоманова (Управління освітою [6]) було зроблено декілька визначальних висновків про розвиток сучасної освіти у світі. По-перше, про входження ринкових цінностей в університетську освіту, зокрема через комерціалізацію останньої як наслідок нового типу суспільно-економічних відносин та неспроможності держави повністю гарантувати право кожній людині на отримання вищої освіти, що задовольняла би потребам ринку. По-друге, ринкові відносини по суті своїй накладають на якість вищої освіти свої специфічні вимоги зокрема до підготовки кадрів, кваліфікаційних вимог тощо [6, с. 489–490].

У зв'язку з цим, у багатьох країнах світу у рамках парадигми державно-громадського управління освітою

успішно використовується концепція державно–приватного партнерства (далі ДПП), відповідно до якої держава передає приватному сектору функції управління багатьма видами господарської діяльності у сфері освіти, що раніше вважалися сферою державної відповідальності.

Відповідно до визначення, яке дає Організація Об'єднаних Націй, державно–приватне партнерство (ДПП) – це форма організації бізнесу між державою та приватною сторонами, яка дозволяє реалізовувати суспільно значущі проекти у різних сферах інфраструктури більш ефективним шляхом, ніж можна досягти ймовірним партнерам поодиночці, та передбачає спільне інвестування матеріальних та нематеріальних активів на умовах концесії, спільної діяльності, угоди про розподіл прибутку тощо [4].

Економіка, заснована на знаннях, потребує наявності багатьох галузевих та міжгалузевих мереж організацій, що беруть участь у різних аспектах виробничого процесу. У розвинених країнах Європи і в США подібним структурам надається потужна фінансова підтримка. Це обумовлює необхідність ретельного моніторингу направлення і використання державних інвестицій, а також визначення найбільш перспективних сфер взаємодії бізнес–структур і установ вищої освіти. Співпраця бізнесу та інститутів вищої освіти є запорукою результативності технологічних інновацій, допомагаючи бізнесу “розвивати свої динамічні можливості з урахуванням нових форм конкурентних переваг”.

Основними вигодами подібної співпраці можна назвати:

- 1) посилення ролі у розвитку регіональної, національної та наднаціональної економіки;
- 2) фінансування з відносною свободою використання коштів;
- 3) можливість реального застосування розроблених ідей;
- 4) доступ до високотехнологічного обладнання;
- 5) можливість заохочення та стимулювання власних співробітників шляхом преміювання та призначення стипендій.

Мета поєднання бізнес структур та вищої освіти – стимулювання всієї освітньої системи не тільки до навчання та досліджень (як основної сфери діяльності), а й до плідної участі в консультуванні, проведенні тренінгів, здійсненні досліджень за цільовими замовленнями комерційних фірм і наданні підтримки їх повсякденній роботі.

За кордоном ДПП в сфері освіти використовується в трьох напрямках: капітальне будівництво, реконструкція та подальша експлуатація об'єктів; обслуговування і власне освітній процес. Тобто це, поперше, проектування, будівництво, підтримання об'єкта в належному стані і подальша передача його державі через договори оренди з правом викупу, договори лізингу і т.д.; по–друге – це організація харчування учнів, зміст бібліотечного фонду та комп'ютерних класів, прибирання території; по–третє – надання освітніх послуг. Партнерські відносини дозволяють державі розвивати ринок освітніх послуг, добросовісну конкуренцію, зміцнювати матеріально–технічну базу освітніх закладів, закуповувати на довгостроковій

основі послуги приватного сектору відповідно до встановлених стандартів, знизивши при цьому навантаження на бюджети всіх рівнів.

У світовій практиці регулювання сфери освітніх послуг склалися дві основні форми державно–приватного партнерства: інституціональна і контрактна. Державно–приватне партнерство у сфері освіти на основі інституційних форм (ендаумент–фонди, дослідні центри, базові кафедри), які пов'язані, як правило, зі створенням нових спільних інноваційних структур, має найбільше застосування в країнах з розвинутою економікою (США, Канада, Великобританія, Німеччина та ін.). Державно–приватне партнерство у формі ринкової контрактизації (контрактна форма), навпаки, найбільш поширене в країнах з перехідною економікою.

ДПП в сфері досліджень та інновацій визначається як співробітництво між наукою, що фінансується державою і приватним бізнесом, що виходить за рамки здійснення окремих дослідницьких проектів і характеризується довгостроковою інституціоналізацією, об'єднанням ресурсів взаємодіючих сторін, прагненням сторін до досягнення спільної мети і спільною участю сторін у використанні прибутків і покритті збитків.

Залежно від тісноти співпраці та її формалізації виділяються шість типових моделей організації ДПП в сфері досліджень та інновацій [1, с. 6–12]:

- 1) неформальна мережа;
- 2) рамковий договір;
- 3) асоціація;
- 4) реалізація спільних проектів;
- 5) несамостійна дослідницька структура;
- 6) самостійна дослідницька структура.

Таблиця

Характеристика моделей ДПП

Моделі ДПП Характер- ки	Неформ альна мережа	Рамкови й договір	Асоціа ція	Реалізаці я спільних проектів	Несамос тійна дослідн ицька структу ра	Самост ійна дослідн ицька структу ра
Чисель ність зайняти х	Велика	Мала	Велика	Мала	визнача ється партне рами	від малої до середнь ої
Період співроб ітництва	від коротко до довгост роковог о	середньо строкови й	Довгост рокови й	Середньо строкови й	довгост рокови й	довгост рокови й
Мета	невизна чена	в загальній формі	Невизн ачена	чітко визначен а	в загальн ій формі	в загальн ій формі
Інтенс ивність обміну ресурса ми	Низька	низька	низька	Висока	висока	від середнь ої до високої
Обов'яз ковість співроб ітництва	помірко вана	Середня	Помірк ована	Сувора	від середнь ої до суворої	сувора

Можна виділити наступні основні напрямки державно–приватного партнерства в галузі освіти на міжнаціональному рівні:

1. *Освітні ваучери та стипендії від підприємств.* Держава надає сім'ям ваучери, для того щоб вони могли витратити їх за своїм вибором на будь–якого постачальника освітніх послуг. Ваучери можуть бути

універсальними, тобто призначеними для всіх груп учнів та цільовими, що видаються тільки певним групам. Універсальні ваучери видають у Швеції та Чилі. Практика цільових ваучерів існує в США, Новій Зеландії та країнах ЄС.

Шведська ваучерна схема, мабуть, є найбільш радикальною. Вона була введена в 1992 році, коли держава зобов'язала муніципальну владу покривати 85% витрат учня в будь-якій школі. Школа повинна відповідати деяким базовим вимогам, щоб вона могла взяти участь у ваучерній програмі. Цим шведська схема відрізняється від програм Данії та Нідерландів, де всі некомерційні приватні школи, отримують державне фінансування.

2. *Приватне управління державними школами.* У багатьох державних школах управлінські функції виконуються державою неефективно. У зв'язку з цим держава стала залучати недержавний сектор до управління державними школами. У поняття “управління школою” зазвичай входять фінансування, управління персоналом, довгострокове планування. Успішними прикладами такого співробітництва є мережа державних шкіл в США, які отримали назву шкіл, що засновуються на основі хартії (charter schools), і контрактних шкіл (contract schools). Дослідження по показувала, що подібні ДПП, де недержавний сектор бере на себе роль управління, сприяли поліпшенню управління, особливо в галузі фінансів [7].

ФуА є ще одним прикладом успішного партнерства між державним сектором освіти і недержавними організаціями. ФуА – це неурядова організація, контрольована єзуїтським орденом католицької церкви, що охоплює дошкільну, початкову та середню освіту, а також професійне навчання в найбідніших громадах Латинської Америки та Іспанії. Програма вперше була ініційована у Венесуелі в 1955 р. і з того часу поширилася на 14 країн. Основна місія цієї програми полягає у забезпеченні якісним освітою зубожілих верств населення і в наданні їм можливості завершити хоча б базовий курс навчання.

3. *Участь недержавного сектора в матеріально-технічному забезпеченні навчального процесу.* При даному типі ДПП недержавний сектор є виконавцем інфраструктурних проектів у сфері освіти. Наприклад, недержавні компанії розробляють, будують і обладнують шкільні будівлі. Інфраструктурно-орієнтовані проекти ДПП мають кілька загальних характеристик: для виконання робіт, як правило, відбирається приватний консорціум (на конкурсній основі); угода між державою і недержавним сектором фіксується довгостроковим контрактом (на 25–30 років); держава залишає за собою право на надання основних послуг (наприклад, навчання). Найвідомішим прикладом даного типу ДПП є Приватна фінансова ініціатива (Private Financing Initiative) у Великобританії. Детально про PFI мова піде далі, відзначимо тільки наймасштабніші проекти PFI – Glasgow School Project (225 млн. ф.ст.), Northamptonshire Schools Project (192 млн. ф.ст.)

4. *Контракти на надання допоміжних професійних послуг.* Аутсорсинг допоміжних послуг стає все більш популярним у сфері освіти. Яскравий прикладом цьому є Великобританія. Якщо спочатку аутсорсинг був

обмежений виключно вторинними для утворення послугами (прибирання території тощо), то зараз відбулося розширення ролі недержавного сектора у наданні таких послуг, як підготовка і перепідготовка вчителів, розробка навчальних програм і т.п.

5. *Ендаумент-фонди.* В літературі зустрічаються наступні визначення ендаументу:

1) активи, кошти або власність, що передається в дар організації, окремій особі або групі осіб для використання в якості джерела доходів.

2) безстроковий дар у вигляді коштів або майна переданий організації для використання у конкретному проекті та з конкретною метою.

Серед основних переваг ендаумент-фондів можна виділити наступні:

- залучення приватних інвестицій в освіту;
- випуск освітніми закладами власних фінансових продуктів, створення своєї фінансової інфраструктури;
- недоторканість створеного цільового капіталу;
- формування фінансового резерву;
- можливість фінансування широкого переліку напрямів (інноваційна діяльність, заохочення студентів, гранти професорсько-викладацького складу, залучення найбільш кваліфікованих кадрів);
- зручний механізм збору пожертв і контролю за витратами;
- податкові пільги [8, с. 4–14].

Характеризуючи діяльність ДПП на національному та міжнародному рівнях зупинимось на найбільш яскравих його прикладах.

До початку 2010-х років у Німеччині нараховувалося не менше 20 самостійних дослідних організацій (тієї моделі ДПП, яка характеризується максимальними тіснотою і формалізацією співпраці партнерів). Існують дві основні форми фінансування цих організацій:

- стартове фінансування надається приватним бізнесом, потім здійснюється вузом і фірмою (фірмами) на паритетній основі;
- вуз надає приміщення, фірма (фірми) – оплачують витрати на персонал та інші поточні витрати.

Провідним державним органом з ДПП у сфері досліджень та інновацій є Федеральне міністерство освіти та досліджень, що випустило в 2011 році регулюючий документ – Основні напрями реалізації стимулюючої програми “Дослідницький кампус – державно-приватне партнерство у сфері інновацій”. Ось деякі аспекти з документи, які характеризують принципи та показники діяльності ДПП у Німеччині.

1) претендувати на державні кошти у формі дотацій Федерального міністерства освіти і досліджень вправі альянси приватних нефінансових компаній (для іноземних компаній необхідно наявність німецького підрозділу, який здійснює дослідження і розробки у ФРН) з вузами та дослідницькими організаціями поза вузами, причому необхідна наявність в альянсі як мінімум одного вузу;

2) особлива увага приділяється ДПП за участю малого та середнього бізнесу;

3) мінімальний термін дії ДПП – п'ять років;

4) права на результати досліджень можуть бути передані тільки компаніям з юридичною адресою в Німеччині;

5) розмір щорічних дотацій становить: на ДПП по створення / розвитку дослідницьких кампусів – 1–2 млн. євро (на строк до п'яти років), на ДПП з обміну досвідом й інтеграції – до 1 млн. євро (на строк до чотирьох років);

6) дослідні ДПП можуть реалізуватися у вигляді ряду послідовних проектів, коли кожний наступний проект базується на результатах попереднього, однак загальний термін держфінансування ДПП не може перевищувати 15 років;

7) максимальний обсяг держдотацій на одну приватну нефінансову компанію на весь термін дії ДПП: 15 млн. євро для ДПП, у яких понад 50% витрат, що дотуються припадають на фундаментальні дослідження, 10 млн. євро для ДПП, у яких понад 50% витрат, що дотуються припадають на прикладні дослідження;

8) максимальний обсяг дотацій вузам та науково–дослідним організаціям – 100% витрат;

9) для подачі заявок на держдотації рекомендується використовувати спеціальну електронну систему;

10) заявка на держдотації повинна включати в себе: концепцію і структуру дослідницького кампуса, тематику дослідного кампуса, опис планованих досліджень, характеристики учасників партнерства, основні принципи співпраці партнерів в рамках ДПП, плановані обсяги власних витрат учасників партнерства на реалізацію проекту, поетапний план створення / подальшого розвитку дослідницького кампуса на весь запланований термін надання держдотацій, опис перспектив розвитку кампуса після припинення держдотацій, докладний фінансовий план, декларації партнерів про реалізацію ДПП, включаючи зобов'язання партнерів співпрацювати протягом не менше ніж п'ятирічного періоду та внести власні вклади у фінансування ДПП із зазначенням сум цих внесків;

11) оцінку заявок, що надійшли здійснює журі, що складається з незалежних експертів, з урахуванням якості концепції, актуальності тематики, рівня взаємодії стратегічних інтересів партнерів, тощо;

12) остаточне рішення про надання держдотацій відібраним ДПП приймає Федеральне міністерство освіти та досліджень Німеччини;

13) з метою оцінки ефективності федеральної програми “Дослідницький кампус – державно–приватне партнерство у сфері інновацій” одержувачі держдотацій зобов'язуються своєчасно надавати уповноваженим організаціям необхідну інформацію про реалізацію ДПП [7].

У 80–90-х роках ХХ століття, на хвилі загального скорочення ролі держави в економіці, за допомогою ДПП з'явилися сотні стратегічних державних об'єктів зокрема, приватних закладів освіти, виставкових центрів, стадіонів, науково–дослідних лабораторій багатьох інших. Так, наприклад, був побудований ряд корпоративних навчальних закладів у країнах Європейського Союзу. У цілому по ЄС обсяг угод з ДПП у сферах освіти та охорони здоров'я склав 6,5 млрд. євро.

Міжнародний досвід показує, що державно–приватне партнерство є одним з перспективних механізмів залучення коштів приватних інвесторів у

сферу освіти. Оскільки будівництво таких об'єктів, як школа або дитячий сад, як правило, займає від 8 місяців до 1,5 років. При цьому оплата державного контракту лягає на бюджет регіону або муніципалітету в рамках одного фінансового року. Застосування ж механізму ДПП дає можливість рівномірно розподілити навантаження на бюджет протягом 15–20 років, що дозволяє за ті ж гроші в поточному бюджеті побудувати не один об'єкт, а декілька.

У ряді країн приватний бізнес проектує і будує лікарні, школи, дитячі садки, приватні заклади освіти, спортивні споруди, розважальні та виставкові комплекси та інші соціальні об'єкти, а потім керує ними. В ЄС в 2013 році частка освіти та охорони здоров'я в державно–приватному партнерстві становить 35% за вартістю і до 51% за кількістю угод. При цьому лідер за кількістю реалізованих проектів ДПП сфера освіти. На неї в 2013 році припадало 34% всіх партнерських угод в ЄС.

Велика частина контрактів про державно–приватне партнерство в Європейському союзі припадає на Великобританію. Частка Великобританії в загальноєвропейському кількості проектів державно–приватного партнерства в 1990–2013 рр. склала 65%, а за вартістю – 52,5%. За підсумками 2013 року на неї припадало 37,3% угод з усіх проектів ДПП в цілому по ЄС. При цьому ядром державно–приватного партнерства можна назвати реалізовану британським урядом, починаючи з 1992 р., концепцію управління державною власністю під назвою “Приватна фінансова ініціатива” (Private Finance Initiative, PFI). До початку 2013 р. в цілому по країні було укладено 920 контрактів ДПП із загальним обсягом інвестицій 72 млрд. фунтів стерлінгів. [13]. З них на PFI доводиться 164 проекти на суму 6, 1 млрд. фунтів стерлінгів на освіту. Тривалість дії контрактів у цих сферах зазвичай дорівнює 25–30 рокам. У Великобританії держава щорічно виділяє 2,2 млрд. ф.ст. для проектів ДПП.

В інших країнах Європейського союзу спостерігаються в основному подібні тенденції, але з меншою інтенсивністю і зі своїми національними особливостями. Так, наприклад, в економіці Франції загальний обсяг угод ДПП за 2013 рік склав 1,8 млрд. євро, або 9,8% від їх загальноєвропейського кількості.

У Великобританії центральний уряд укладає контракт з некомерційними середніми професійними установами, якщо місцеві освітні адміністрації недостатньо ефективні. Іноді рішення передати деякі функції недержавному сектору приймають самі місцеві адміністрації. На даний час близько 20 з 150 місцевих освітніх адміністрацій у Англії передали частину своїх функцій приватним фірмам, а саме: поліпшення процесу навчання, розробка навчальних планів, консультаційні послуги, а також такі адміністративні послуги, як фінансове та бюджетне управління, набір кадрів і т.д.

У Великобританії великий вплив на державну освітню політику має бізнес, якому найкраще відомі потреби рику праці, механізм індивідуальних замовлень на підготовку кадрів. Велике значення у Великобританії має взаємодія роботодавців і вузів у формі “професійних комітетів” та галузевих кваліфікаційних

рад, які об'єднують зусилля роботодавців в рамках галузей і їх консолідація на національному рівні.

Діяльність рад передбачає організацію різних заходів:

- розробку національних стандартів професій і удосконалення національної системи кваліфікацій;
- аналіз існуючих можливостей навчання та надання інформації про це;
- розвиток послуг в галузі супроводу професійної кар'єри.

У Великобританії Міністерство освіти і науки працює в тісному контакті з Королівською інспекцією, яка здійснює безпосередній контроль над діяльністю університетів і навчальних закладів системи подальшої освіти [5].

Слід зазначити, характерним прикладом державно-приватного партнерства, поширеним у Великобританії є створення корпоративних університетів, як в самих компаніях, так і в рамках вищого навчального закладу. Можна навести кілька прикладів корпоративних університетів в Північно-Західному регіоні Англії: Північний дослідницький центр, розташований в Інституті науки і технологій Манчестерського університету, Союз з охорони навколишнього середовища, розташований в Університеті Ланкастера та інші.

Найуспішнішим проектом встановлення партнерських відносин бізнесу та наукового співтовариства у Великобританії можна назвати Співтовариства Фарадея. Вони являють собою розгалужену мережу організацій, що включають фірми, торгові асоціації, дослідницькі лабораторії, університети. Основна мета даних спільнот забезпечення максимального обміну актуальною науково-технологічною інформацією, що сприятиме підвищенню конкурентоспроможності британської промисловості на світових ринках і економічного процвітання країни.

Співтовариствам Фарадея надається підтримка і з боку урядових агентств: загальний обсяг щорічних вкладень у дослідження становить більше 100 млн. фунтів стерлінгів. У діяльність Співтовариств Фарадея за один лише рік включилося більше 1700 компаній, а кількість вчених, що займаються спеціалізованими дослідженнями і приєднуються до співтовариства зростає щороку на сотні [3, с. 12–16].

Франція на відміну від Великобританії дотримується політики активної участі держави у плануванні та реалізації програм початкової та середньої професійної та вищої освіти. У цій країні державний контроль найбільш яскраво проявляється в адміністративному управлінні середньо професійною освітою. У ньому участь бізнесу та організацій громадянського суспільства обмежується роботою у тристоронніх консультативних органах, що діють при національних, регіональних і місцевих органах влади.

На національному рівні у Франції ключову роль грають дві структури, робота яких будується на основі принципів соціального партнерства:

1. Діє постійна комісія Національної ради з управління професійним навчанням, що складається з представників роботодавців, профспілок та 12 міністерств. Вона є консультативним органом при

розробці основних питань національної політики в галузі професійної освіти. Постійна комісія керує 26 виборними регіональними радами професійного навчання, в кожен з яких входять: префект регіону, президент Регіональної ради, по п'ять представників від роботодавців та профспілок, один – з Федерації національних спілок працівників освіти, один від державних навчальних закладів, один від торгово-промислової палати та два представника від громадських організацій.

2. Функціонує координаційний комітет регіональних програм професійного навчання, що складається з представників державних органів, бізнесу, профспілок та регіональних рад. Завдання комітету – координувати розроблення політики на регіональному рівні.

Крім того, існує двадцять одна консультативна професійна комісія, що займається розробкою кваліфікаційних вимог для державних професійних дипломів. Кожна з цих комісій відповідає великому сектору економіки. Одночасно в кожному міністерстві для забезпечення зв'язку професійної освіти з ринком праці створено спеціальні комісії з праці.

Цікавий також досвід Німеччини та Нідерландів, які активно використовують механізми державно-приватного партнерства у сфері освітніх послуг. Так, у Німеччині державно-приватне партнерство є одним з найважливіших елементів двосторонньої системи професійної освіти і перекваліфікації в рамках федеральної держави, що припускає чітке і законодавчо закріплене розподіл обов'язків між федеральним урядом і землями.

Говорячи про державно-приватне партнерство у сфері освіти та науки, необхідно підкреслити важливість застосування теорії потрійної спіралі (TripleHelix) при реалізації проектів ДПП. Дана теорія була створена в Англії та Голландії на початку ХХІ століття професором університету Ньюкасла Генрі Іцковіцем і професором амстердамського університету Лойетом Лейдесдорфом. Потрійна спіраль символізує союз між владою, бізнесом та університетом, які є ключовими елементами інноваційної системи будь-якої країни.

На початковому етапі генерації знань взаємодіють влада і університет, потім у ході трансферу технологій університет співпрацює з бізнесом, а на ринок результат виводиться спільно з ВНЗ, владою і бізнесом. Можна простежити взаємозв'язок на рівні передачі технологій, знань через взаємодію університетів (освітніх установ) та комерційного сектора за участю держави на прикладах з практики.

Прикладом такого успішного взаємодії може служити найстаріший і найбільший науковий парк (технопарк) Швеції Ідеон, заснований у 1983 році і за тридцять років його існування у ньому створено понад 10 тис. робочих місць у наукоємних компаніях. Науковий парк – юридична особа, що створюється з ініціативи вищого навчального закладу та/або наукової установи шляхом об'єднання внесків засновників для організації, координації, контролю процесу розроблення і виконання проектів наукового парку [2]. Науковий парк створюється з метою розвитку науково-технічної та інноваційної діяльності у вищому навчальному закладі та/або науковій установі,

ефективного та раціонального використання наявного наукового потенціалу, матеріально-технічної бази для комерціалізації результатів наукових досліджень і їх впровадження на вітчизняному та закордонному ринках.

Широко відомо офіційне визначення Міжнародної асоціації наукових парків (International Association of Science Park, ISAP), згідно з яким технопарком або науковим парком вважається організація, керована спеціально навченими професіоналами, основною метою яких є забезпечення зростання її активів шляхом сприяння здійсненню інноваційних розробок. Для досягнення поставленої мети технопарк стимулює обмін знаннями і технологіями між університетами, науково-дослідними інститутами, компаніями і управляє цим обміном, сприяє створенню і зростанню інноваційних компаній.

Успіх Ідеона обумовлений постійною підтримкою з боку держави, університету та великого приватного бізнесу і взаємодією з ними завдяки тій самій “потрійній спіралі”. “Потрійна спіраль по-шведськи” має ряд унікальних рис, які, власне, і забезпечують її ефективність. До них відносяться: переорієнтування шведських університетів з чисто дослідницьких у підприємницькі, система персонального наставництва в бізнес-інкубаторах, формування екосистеми Ідеона, що саморегулюються.

У даний час наукові парки стали одним з найважливіших елементів інноваційних інфраструктур ВНЗ, що визначають активне залучення національних економік у світове господарство. Відмінною особливістю є їх тісний зв'язок з вищими навчальними закладами, що володіють відповідною інфраструктурою для інноваційної діяльності. При цьому технопарк не повинен підміняти роботу вищих навчальних закладів, НДІ, лабораторій, а повинен забезпечити співпрацю між наукою, промисловим сектором, підприємництвом та регіональною та місцевою владою.

Серед науково-впроваджувальних територій Великобританії, перш за все, слід виділити наступні: науковий парк Кембриджського університету, науковий парк Шеффільда, науковий парк Брадфордського університету, науковий парк Кільського університету (м. Сток-он-Трент), технопарк на Південному березі (м. Лондон), технологічний центр Лафборо. Крім цього, наукові парки діють при таких університетах, як Астонського, Гулльський, Ліверпульський, Стенфордський.

Досліджений пласт тісної взаємодії держави, громадськості і бізнесу у напрямі розвитку вищої освіти на національному та міжнародному рівнях дає переконливі аргументи на користь успішності та ефективності такої співпраці. Вибір форм і методів такої співпраці залишається одним із пріоритетів національної освіти.

Список використаних джерел

1. Амунц Д. М. Государственно-частное партнерство. Концессионная модель совместного участия государства и частного сектора в реализации финансовых проектов // Справочник руководителя учреждений культуры. – 2005. – №12. – С.16–24.
2. Закон України про наукові парки від 25.06.2009 №1563–VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1563-17>

3. Куфтырев И. Г. Партнерство университетов и бизнеса: опыт США информационно-аналитические материалы / И. Г. Куфтырев, М. И. Рыхтик. – Нижний Новгород: Издательство Нижегородского государственного университета им. Н. И. Лобачевского, 2011. – 21 с.

4. Матеріали представництва ООН в Україні з питань розвитку державно-приватного партнерства в житлово-комунальній сфері економіки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.un.org.ua/ua>

5. Олейников О. Социальное партнерство в сфере профессионального образования в странах Европейского союза / О. Олейников, А. Муравьева // Высшее образование в России. – 2006. – №6. – С.116–120.

6. Управління освітою / Міністерство освіти і науки України, Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова; за науковою ред. В. П. Бега; редкол.: В. П. Бех (голова), М. В. Михайличенко (заст. голови) [та ін.]. – К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2013. – 546 с.

7. Шевчук Е. В. Применение механизмов ГЧП в образовательной и научной сферах: опыт развитых стран и перспективы его использования в России / Е. В. Шевчук [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.hse.ru>

8. Эндаумент-фонды (фонды целевого капитала) государственных и муниципальных образовательных учреждений: организация деятельности, состояние и перспективы развития: практическое руководство / под. ред. Миркина Я. М. – М.: Финансовый университет, 2010. – 144 с.

References

1. Amunc D. M. Gosudarstvenno-chastnoe partnerstvo. Koncessionnaja model' sovmestnogo uchastija gosudarstva i chastnogo sektora v realizacii finansovyh proektov // Spravochnik rukovoditelja uchrezhdenij kul'tury. – 2005. – №12. – S.16–24.
2. Zakon Ukraїny pro naukovі parky vid 25.06.2009 №1563–VI [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1563-17>
3. Kufytyrev I. G. Partnerstvo universitetov i biznesa: opyt SSHa informacionno-analiticheskie materialy / I. G. Kufytyrev, M. I. Ryhtik. – Nizhnij Novgorod: Izdatel'stvo Nizhegorodskogo gosudarstvennogo universiteta im. N. I. Lobachevskogo, 2011. – 21 s.
4. Materialy predstavnyctva OON v Ukraїni z pytan' rozvytku derzhavno-pryvattynogo partnerstva v zhytlovo-komunal'nij sferi ekonomiky [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.un.org.ua/ua>
5. Olejnikov O. Social'noe partnerstvo v sfere professional'nogo obrazovanija v stranah Evropejskogo sojuza / O. Olejnikov, A. Murav'eva // Vyssee obrazovanie v Rossii. – 2006. – №6. – S.116–120.
6. Upravlinnja osvitoju / Ministerstvo osvity i nauky Ukraїny, Nac. ped. un-t imeni M. P. Dragomanova; za naukovoju red. V. P. Beha; redkol.: V. P. Beh (golova), M. V. Myhajlichenko (zast. golovy) [ta in.]. – K.: Vyd-vo NPU imeni M. P. Dragomanova, 2013. – 546 s.
7. Shevchuk E. V. Primenenie mehanizmov GChP v obrazovatel'noj i nauchnoj sferah: opyt razvityh stran i perspektivy ego ispol'zovanija v Rossii / E. V. Shevchuk [Elektronnyj resurs]. – Rezhim dostupa: <http://www.hse.ru>
8. Jendaument-fondy (fondy celevogo kapitala) gosudarstvennyh i municipal'nyh obrazovatel'nyh uchrezhdenij: organizacija dejatel'nosti, sostojanie i perspektivy razvitija: praktičeskoe rukovodstvo / pod. red. Mirkina Ja. M. – M.: Finansovyj universitet, 2010. – 144 s.

Scherbakova Yu. E., candidate of political sciences, associate professor of management information and analytical activity and euro integration, National Pedagogical Dragomanov University (Ukraine, Kyiv), ovsievszkaya@bigmir.net

Public-private partnership in the management of higher education

The article focuses on a particular type of interaction between the state and the private sector in the management of higher education. The features are the use of public-private partnerships in the European Union and the United States.

Keywords: government, private sector, public-private partnerships, higher education and competitiveness.